

MÄLARDALEN UNIVERSITY

STUDIES IN SOCIAL SCIENCES

Forskningsrapport

2022:2

Förekomsten av våld och kränkningar i Västerås: en kartläggning 2021 rapport 2

**Daniel Lindberg, Lars Korsell, Jonas Stier, Mehrdad
Darvishpour, Christian Kullberg**

Mälardalens universitet
Akademin för hälsa, vård och välfärd
Box 883
721 23 Västerås
www.mdh.se

Mälardalen University
School of Business, Society and Engineering
P.O. Box 883
SE-721 23 Västerås, Sweden
www.mdh.se

© Copyright Mälardalens universitet och författarna, 2022.

Innehåll

Sammanfattning	v
Brott i Västerås i jämförelse med Eskilstuna och Gävle	v
Ungdomar och ungas vuxnas erfarenheter av våld och kränkningar	vi
1 INLEDNING	1
1.1 Syfte och frågeställningar	1
2 DATAINSAMLINGSMETODER	3
2.1 Metodologiska begränsningar	3
2.1.1 Metodologiska begränsningar i enkätstudien.....	4
3 VÄSTERÅS I FÖRHÅLLANDE TILL ESKILSTUNA OCH GÄVLE – EN STATISTISK JÄMFÖRELSE.....	6
3.1 Brott mot person på övergripande nivå.....	6
3.2 Brott mot liv och hälsa	8
3.3 Brott mot frihet och frid.....	9
3.4 Ärekränkingsbrott	11
3.5 Sexualbrott.....	11
3.6 Brott mot familj.....	13
3.7 Brott riktade mot kvinnor.....	13
3.7.1 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel utomhus, bekant med offret	13
3.7.2 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel utomhus, obekant med offret	14
3.7.3 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel, inomhus, obekant med offret	15
3.7.4 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel, inomhus, bekant med offret	16
3.7.5 Grov kvinnofridskränkning.....	16
3.7.6 Kvinnor 18 år eller äldre: Olaga hot	17
3.7.7 Kvinnor 18 år eller äldre: Sexualbrott, fullbordad våldtäkt	19
3.8 Brott riktade mot barn.....	20
3.8.1 Misshandel utomhus mot barn där gärningspersonen är obekant med offret.....	20

3.8.2	Misshandel utomhus mot barn där gärningspersonen är bekant med offret.....	22
3.8.3	Misshandel inomhus mot barn där gärningspersonen är känd.....	24
3.9	Sammanfattning av anmälningsstatistiken.....	27
3.10	Nationella trygghetsundersökningar	28
3.11	Brott mot person	28
3.12	Otrygghet vid utevistelse	28
3.13	Brottsutvecklingen i Sverige.....	29
3.14	Oro för närstående.....	29
3.15	Oro för misshandel.....	30
3.16	Oro för våldtäkt.....	30
3.17	Oro för personrån.....	31
3.18	Valt annan väg på grund av oro	31
3.19	Avstått aktivitet på grund av oro.....	32
3.20	Avstått aktivitet på internet på grund av oro.....	32
3.21	Brott som påverkar livskvaliteten	32
3.22	Sammanfattning	33
4	VÄSTERÅS STADS ENKÄT – VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER.....	35
4.1	Våld i nära relationer	36
4.2	Gruppens erfarenheter av fysiskt våld i nära relationer	36
4.3	Gruppens erfarenheter av verbalt våld i nära relationer.....	38
4.3.1	Förolämpningar och nedsättande ord.....	38
4.3.2	Hot om våld	40
4.3.3	Rädslor.....	41
4.3.4	Gruppens erfarenheter av våld i form av makt	42
4.3.5	Gruppens erfarenheter av fysiskt våld av någon okänd	43
4.3.6	Könsskillnader	43
4.4	Gruppens erfarenheter av verbalt våld av någon okänd.....	44
4.5	Gruppens erfarenheter av hot om våld från någon okänd.....	44
4.5.1	Könsskillnader	46
4.6	Gruppens erfarenheter av hedersnormer	46
4.6.1	Förväntningar på att en partner ska vara av motsatt kön	46
4.7	Andra former av förväntning på individen från familjen.....	47
4.8	Gruppens syn på några grundläggande fri- och rättigheter.....	49

Sammanfattning

För att ge ett fördjupande svar på frågeställningen om förekomsten av trakasserier, hot och våld har presenterats i denna rapport en fördjupad sammanställning av den offentliga statistiken och resultaten från Västerås stads enkät till gymnasieungdomar och unga vuxna (16–30 år). Enkäten fokuserade på gruppens erfarenheter av våld i nära relationer, våld från okänd och förekomsten av hedersnormer.

Brott i Västerås i jämförelse med Eskilstuna och Gävle

Ett genomgående mönster är att för Eskilstuna redovisas fler brott mot person (anmälningar) per 100 000 invånare jämfört med Västerås och Gävle, även om det inte alltid stämmer för enskilda brott eller modus. Västerås och Gävle ligger ofta nära varandra i antal anmälda brott mot person per 100 000 invånare, även om det för Västerås redovisas något lägre siffror. Under en tioårsperiod kan de båda kommunerna, för vissa brott och modus, till och med byta plats i fråga om att redovisa lägst eller högst antal anmälda brott. Den slutsats som dras av detta är att kommunerna Västerås och Gävle har stora likheter.

En avvikelse från detta generella mönster gäller statistiken över rån. Västerås redovisat generellt högre siffror än Gävle. För ett enstaka år (2019) redovisar Västerås till och med högre siffror av denna brottslighet jämfört med Eskilstuna. En annan avvikelse gäller anmälningsstatistiken över brottet grov kvinnofridskränkning, där Västerås låg på en förhållandevis hög nivå. Inte för något av de tio åren hade antalet anmälningar legat under nivån i Gävle. I själva verket låg Västerås till och med högre än Eskilstuna under mer än hälften av de tio åren.

Rån utförda av unga gärningspersoner räknas som ett strategiskt brott och kan därmed vara en indikation på en fortsatt kriminell karriär, även om så givetvis inte alltid behöver vara fallet (Brå, 2021). Vid sidan av att rån är ett allvarligt

brott finns därför särskilda skäl att komma till rätta med den lokala rånsituationen.

Som framgår av resultaten kan den höga nivån över anmälda brott av typ grov kvinnofridskränkning till mindre eller högre grad förklaras av en hög anmälningsbenägenhet i Västerås. Vidare är detta ett bevis för att brottsanmälningar inte kan tas för intäkt att de speglar brottsutvecklingen. Antalet anmälda brott kan ha flera orsaker som kräver analys.

Ungdomar och ungas vuxnas erfarenheter av våld och kränkningar

Totalt 4 procent av gymnasieeleverna (n 1266) uppgav att de någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner. Av tjejerna i gymnasiet uppgav 5,7 procent att det blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner jämfört med 1,9 procent av killar på gymnasiet. Det är betydligt vanligare att unga vuxna har varit utsatt för partnervåld jämfört med gymnasieeleverna. Detta resultat kan delvis förklaras av att den äldre gruppen har, genom sin högre ålder, haft fler intima relationer.

Resultaten från enkätundersökningen visar att 10 procent av de (n 935) unga vuxna någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner. En större andel av unga kvinnor rapporterar att de blivit utsatta för våld av en tidigare partner jämfört med unga män. Av kvinnorna rapporterar 12,2 procent att de blivit utsatta för våld av en tidigare partner motsvarande siffra för de unga männen är 7 procent.

Av eleverna på gymnasiet uppgav 6,1 procent att de blivit utsatta för fysiskt våld av att någon i deras familj och 2,1 procent uppgav att det någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av att någon i deras släkt. Totalt 14 procent i gruppen unga vuxna uppgav att det har blivit utsatta för fysiskt våld från någon i familjen och 3,3 procent uppgav att de någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av en släkting.

Av eleverna på gymnasiet uppgav 12,3 procent att det blivit utsatta för fysiskt våld av någon kompis/vän/bekant. Motsvarande siffra för unga vuxna var 14 procent.

Det förelåg tydliga könsskillnader när det gäller utsattheten för fysiskt våld. Tjejer och unga kvinnor var överrepresenterade när det gäller fysiskt partnervåld,

det vill säga fysiskt våld från en tidigare eller nuvarande partner. Killar och unga män var överrepresenterade när det gäller fysiskt våld från någon de känner eller från någon okänd person. Närmare 29 procent av de unga männen uppgav att de någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av någon som de inte känner. Motsvarande siffra för unga kvinnor var 16 procent. Detta resultat ligger i linje med vad tidigare forskning visat om ungas våldsutsatthet. Våld i nära relationer är tydligt könskodat, kvinnor är överrepresenterade när det gäller utsatthet. Männen är överrepresenterade när det gäller utsatthet för fysiskt våld av någon de känner men inte har en intim relation till och fysiskt våld av någon okänd.

Av eleverna på gymnasiet uppgav 7,4 procent att det finns en förväntan på att vänta med sex till äktenskapet, dvs. som lever under någon form av kyskhetsnorm. Motsvarande siffra bland unga vuxna var 2,5 procent. På gymnasiet rapporterade lika stor andel av tjejer och killar kyskhetsnormer. Bland de unga vuxna visar analysen inga statistiska säkerställda skillnader mellan könen. En procentuellt större andel av de unga kvinnorna jämfört med de unga männen rapporterar kyskhetsnormer. Frånvaron av statistiska säkerställda könsskillnader i gruppen unga vuxna antas bero på att det är relativt litet andel av individer som uppger att de lever med dessa normer.

På gymnasiet uppgav 35,4 procent av elever att familjen har förväntningar på att en partner ska vara av det motsatt könet. I gruppen unga vuxna är det 20 procent som upplever dessa förväntningar. En högre andel av killar och unga män jämfört med tjejer och unga kvinnor anger förväntningar från familjen på att en partner ska vara av motsatt kön (gymnasiet 25 procent, unga vuxna 21,1 procent).

1 Inledning

Vid årsskiftet 2020/2021 kontaktade Västerås stad professor Jonas Stier vid Mälardalens högskola med en förfrågan om att genomföra en kartläggning och nulägesbild av förekomsten av våld i Västerås. Målsättningen var att kartläggningen och nulägesbilden skulle kunna bidra till ett bättre och mer systematiskt sätt att följa upp stadens arbete över tid i ljuset av regeringens uppsatta mål om att allt våld ska upphöra (En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, Skr. 2016/17:10). I denna rapport redovisar en nulägesbild av våldsutsattheten i Västerås stad.

1.1 Syfte och frågeställningar

Mälardalens högskolas roll har varit att genomföra en kartläggning och beskriva en nulägesbild av förekomsten av våld, våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck i Västerås.

Frågor som besvarade i denna rapport är:

- Hur ser förekomsten av trakasserier, hot och våld ut i Västerås jämfört med Eskilstuna och Västerås?
- Vilka självrapporterad våldsutsatthet beskriver ett urval av 16–30 åringar i Västerås?

2 Datainsamlingsmetoder

För att kartlägga förekomsten av våld, hot och trakasserier i Västerås jämfördes brottsutvecklingen i Västerås med utvecklingen i Eskilstuna och Gävle. Verkar brottsligheten ligga på en hög eller låg nivå? Ofta är det bättre att redovisa siffror som går att jämföra med något annat, i det här fallet statistiken för Västerås med Eskilstuna och Gävle då det kan visa på likheter och skillnader samt peka ut riktning för framtida insatser.

Uppgifter har även hämtats från Brås nationella trygghetsundersökning (NTU) där ett stort antal personer besvarat frågan om utsatthet för brott, otrygghet och förtroende för rättsväsendet. Som för anmälningstatistiken har en jämförelse redovisats mellan Västerås, Eskilstuna och Gävle.

För att fånga en nulägesbild av våldsutsattheten bland 16–30-åringar i Västerås genomförde Västerås stad en enkätundersökning med fokus på erfarenheter av våld i nära relationer och hedersnormer och förtryck. Enkäten är beställd av Västerås stad och datainsamlingen är genomförd av extern utförare. Mälardalens universitet har fungerat som metodstöd i att ta fram enkäten och sammanställt det statistiska underlaget. Enkäten presenteras i Kartlägningsrapport 2 – Våld bland unga i Västerås.

Enkätstudien genomfördes på de kommunala gymnasieskolorna i Västerås (n=1226) och genom att enkäten skickades ut till ett 3000 unga vuxna i åldersgruppen 19–30 år (n=935).

2.1 Metodologiska begränsningar

För att jämförelsen ska vara rättvis räknas antalet brott per 100 000 invånare, vilket är en erkänd beräkningsmetod och som framgår av Brås statistik över anmälda brott. För att minska beroendet av enstaka år, då rena tillfälligheter kan påverka antalet anmälningar, tar den statistiska jämförelsen med anmälningstatistik sikte på en tioårsperiod. Eskilstuna valdes som referensstad då det är en närliggande kommun och därmed känd för västeråsbor och är

därmed lätt att relatera till. Mälardalens universitet har också sina lokaler både i Västerås och Eskilstuna och det faller sig därför naturligt att i olika sammanhang beakta de båda kommunerna. Västerås har dock en något större folkmängd (152 744) jämfört med Eskilstuna (106 229). Båda är industristäder, men medan Västerås i hög grad präglas av ingenjörer är Eskilstuna en mer renodlad arbetarstad. En inte orimlig utgångspunkt är därför att den anmälda våldsbrottsligheten – ”blue collar-crime” – kan vara något högre i Eskilstuna än i Västerås.

För att ett brott ska registreras hos polisen förutsätts att det anmäls. Benägenheten att anmäla skiljer sig avsevärt mellan olika brott. Vissa anmälningar motiveras av det krävs för att få ut ersättning från försäkringar. En hämmande effekt att anmäla är om gärningsperson och offer känner varandra. Inte minst gäller det för våld i nära relationer. Tröskeln för att anmäla är lägre om gärningspersonen är okänd.

De brister som föreligger med att använda anmälningsstatistik som ett mått för brottsutvecklingen går även igen med enkätundersökningar om utsatthet för våld. Även om steget att besvara en enkätfråga är mindre än att göra en polisanmälan, kan den enskilde tveka inför frågor som uppfattas som känsliga. Inte minst gäller det den typ av frågor om våld i nära relationer som den aktuella enkäten från Västerås stad tar sikte på.

2.1.1 Metodologiska begränsningar i enkätstudien

En av flera begränsningar i enkäten är att den inte fångar erfarenheterna av sexuellt våld och ekonomiskt våld. En annan begränsning handlar om hedersnormer och hedersförtryck. Frågor om hedersnormer och hedersförtryck är i sig komplex (Darvishpour, 2021; Darvishpour & Lahdenperä, 2014). Tidigare kartläggningar visar att problemet drabbar många barn och unga i det svenska samhället (Baianstovu, 2017; Baianstovu et al., 2019; Bruno & Darvishpour, 2020; Länsstyrelsen i Östergötland 2020; Schlytter & Rexvid, 2016).

I denna enkät har vi i möjligaste mån hämta inspiration från hur hedersnormer och förtryck undersökts i tidigare studier. Den bild som fångas är på inget sätt heltäckande gällande heder men kan ge en fingervisning om de förväntningar som finns från familjen på individen när det gäller sex före äktenskap,

heteronormativa förväntningar, upplevelser av förväntningar på vem individen får eller bör umgås med mera.

En viss försiktighet bör vidtas när frågorna i enkäten tolkas. Det inte är klarlagt om eleverna på gymnasiet tolkat frågorna på samma sätt. I relation till frågan om makt i enkäten är detta en begränsning. Erfarenheten av att bli tvingad att göra något mot sin vilja eller tvingas till att avstå från att göra någon som individen vill göra kan handla om att vissa elever upplever sig tvingade att ställa upp på sexuella handlingar mot sin vilja medan andra känner sig tvingade att hjälpa till med hushållssysslor. Frågans karaktär gör det vidare svårt att uttala sig om det handlar om att dessa former av maktutövning praktiserats av en nuvarande eller tidigare partner eller familjemedlem, släkting eller kompis, vän eller bekant.

Ytterligare en begränsning handlar om hur siffrorna ska tolkas. Det finns en ganska stor diskrepans mellan rapporterat våld från en tidigare partner och rapporterat våld utfört av en nuvarande partner. Denna diskrepans kan delvis förklaras av att personer som befinner sig i en våldssituation normaliserat våldet och inte uppmärksammar våld som våld. Först när personen lämnat relationen kan våldet uppmärksammas.

3 Västerås i förhållande till Eskilstuna och Gävle – en statistisk jämförelse

Vad statistiken visar är att Västerås har stora likheter med Gävle när det gäller den anmälda våldsbrottsligheten i bred mening. I Eskilstuna förekommer för nästan samtliga undersökta brott fler anmälda brott än i Västerås och Gävle. Jämfört med Riket som helhet klarar sig Västerås förhållandevis bra.

Det finns dock två delar där Västerås avviker från denna mer positiva slutsats. Inledningsvis handlar det om brottet grov kvinnofridskränkning där Västerås ligger på en förhållandevis hög nivå, till och med på en högre nivå än Eskilstuna. Slutligen avviker Västerås även när det gäller förekomsten av personrån. Statistiken över anmälda rån inklusive grovt brott ligger i linje med det generella mönster som redovisas i denna översikt genom att det för Eskilstuna redovisas flest anmälningar per 100 000 invånare, men med ett undantag år 2019. För år 2019 redovisades påfallande höga siffror för Västerås (123 anmälningar) jämfört med Eskilstuna (109) och Gävle (75). För flertalet år redovisades för Västerås högre siffror jämfört med Gävle. Sammanfattningsvis avviker den anmälda rånsituationen i Västerås från den allmänna bilden. I avslutningen av detta kapitel fokuserar specifikt på hur dessa två avvikelser kan förstås.

3.1 Brott mot person på övergripande nivå

Hot- och våldsbrotten i brottsbalken återfinns i 3–7 kapitlet och avser brott mot liv och hälsa (3 kap.), brott mot frihet och frid (4 kap.), ärekränkingsbrott (5 kap.), sexualbrott (6 kap.) och brott mot person (7 kap.). Som en introduktion ger anmälningsstatistiken per 100 000 invånare för dessa fem kapitel en god övergripande bild av de tre kommunerna.

Tabell 1. Anmälda brott

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
3-7 kap. Brott mot person	3762	3526	3074	3243	3443	3755	3317	3314	3302	3448
Gävle kommun										
3-7 kap. Brott mot person	2347	2308	2111	2207	2396	2207	2426	2518	2538	2363
Västerås kommun										
3-7 kap. Brott mot person	2615	2516	2528	2479	2463	2502	2732	2422	2505	2371

För Eskilstuna redovisas de högsta anmälningssiffrorna per 100 000 invånare under varje år de senaste tio åren. De anmälda brotten för dessa fem kapitel ligger på drygt 3 400 per år och det är ungefär 1 000 fler brott än för Västerås respektive Gävle. I de första sju åren av den senaste tioårsperioden ligger Västerås, med i genomsnitt omkring 2 550 brott, något högre än Gävle, med i genomsnitt ungefär knappt 2 300 brott per år. Skillnaden krymper dock, och år 2018 är siffrorna mycket jämna, 2 518 brott i Västerås mot 2 422 brott i Gävle. Året därpå, 2019, ägde ett skifte rum, där för Västerås, något färre anmälda brott redovisades jämfört med Gävle. Skillnaderna var dock små. Man kan säga att från och med 2017 ligger de båda kommunerna jämnt i fråga om anmälda brott mot person.

Under coronaåret 2020 redovisades Eskilstuna liknande antal anmälda brott jämfört med de närmast föregående tre åren. Däremot var nivån något lägre både för Västerås och Gävle 2020 jämfört med de närmaste två åren. Västerås redovisades den lägsta siffran, jämfört med hela den föregående jämförelseperioden på nio år. Nedgången under 2020 var dock inte dramatisk för vare sig Västerås och Gävle.

Sammanfattningsvis är nivån på de anmälda brotten mot person högre i Eskilstuna än i Västerås och Gävle samtidigt som Västerås och Gävle på ett övergripande plan ligger nära varandra. Mot slutet av tioårsperioden, är antalet anmälningar nästan lika, räknat i antal per 100 000 invånare. Hur ser det ut om siffrorna skärskådas något mer i detalj?

Redan nu kan sägas att denna första övergripande bild där dels Eskilstuna har fler anmälningar än Västerås respektive Gävle, dels att Västerås och Gävle visar liknande siffror eller siffror som ligger närmare sig varandra. Detta kommer att vara ett återkommande mönster i den fortsatta redovisningen.

3.2 Brott mot liv och hälsa

Brottsbalkens kapitel 3 om brott mot liv och hälsa innehåller straffbestämmelserna om dödligt våld, men av större intresse är de väsentligt vanligare misshandelsbrotten: ringa brott, misshandel av normalgraden, grovt brott och synnerligen grovt brott. En jämförelse per 100 000 invånare mellan de tre kommunerna under de senaste tio åren, visar att anmälningssiffrorna för respektive kommun inte skiljer sig nämnvärt åt mellan åren. Eskilstuna ligger högre än Västerås och Gävle med i genomsnitt 1 350 anmälda brott per år.

Med undantag för 2014 och 2016 redovisades för Västerås något lägre siffror än för Gävle. För Västerås var det genomsnittliga antalet anmälningar per 100 000 invånare knappt 900 om året medan det för Gävle låg på drygt 950 anmälningar. Med andra ord låg Västerås och Gävle mycket nära varandra. Skillnaden var dock ganska stor i jämförelse med Eskilstuna.

Tabell 2. Brott mot liv och hälsa

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
3 kap. Brott mot liv och hälsa	1484	1392	1234	1342	1465	1479	1370	1373	1194	1227
Gävle kommun										
3 kap. Brott mot liv och hälsa	1070	1055	939	894	1002	887	927	964	931	928
Västerås kommun										
3 kap. Brott mot liv och hälsa	1018	993	882	905	862	901	811	767	898	757

3.3 Brott mot frihet och frid

Brottsbalkens kapitel 4 om brott mot frihet och frid innehåller en rad straffbestämmelser med mindre vanliga brott som människohandel, människoexploatering och olaga frihetsberövanden.

Jämförelsen mellan de tre kommunerna visar som tidigare att Eskilstuna låg högst med knappt 1700 anmälningar per år räknat per 100 000 invånare. Till skillnad mot brott mot person generellt, befann sig dock Västerås något högre än Gävle. I Västerås låg anmälningarna på drygt 1 300 om året och för Gävle på drygt 1 100. I Gävle steg dock anmälningar från och med slutet av perioden, och från och med 2017 redovisades omkring 1 200 anmälningar om året. Därmed minskade skillnaderna mot Västerås mot slutet av den undersökta tioårsperioden.

Mot bakgrund av de förhållandevis höga anmälningssiffrorna är frågan vad som dolde sig bakom brotten i 4 kap. brottsbalken? Vilka brott var frekventa? De vanligaste brotten i 4 kap. brottsbalken var olaga hot och ofredande. I fråga om olaga hot redovisades för Eskilstuna högre siffror än för Västerås och Gävle. Dessa båda kommuner låg nära varandra, men för Västerås redovisades som regel något högre siffror än för Gävle, men sedan 2017 var siffrorna lägre för Västerås.

Även för ofredande redovisades högre siffror för Eskilstuna jämfört med Västerås och Gävle. Västerås hade högre siffror än Gävle, även om skillnaderna minskade mot slutet av perioden.

För brottet grov fridskränkning skiljde sig siffrorna från det hittills redovisade mönstret. För Eskilstuna och Gävle var siffrorna mycket låga, under 20 per år för Eskilstuna och under 10 per år för Gävle, medan Västerås låg klart högre än de två andra kommunerna med ett genomsnitt på 60 anmälningar per år per 100 000 invånare. Möjligen var tendensen nedåtgående eftersom nivån var lägre 2019 och 2020.

Vid sidan av grov fridskränkning finns i 4 kap. brottsbalken grov kvinnofridskränkning. Det brottet redovisas nedan under avsnittet om brott mot kvinnor.

Tabell 3. Brott mot frihet och frid

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
4 kap. Brott mot frihet och frid	1688	1642	1519	1567	1658	1881	1612	1613	1702	1803
Gävle kommun										
4 kap. Brott mot frihet och frid	980	990	922	1043	1118	1038	1200	1207	1257	1198
Västerås kommun										
4 kap. Brott mot frihet och frid	1348	1269	1335	1284	1357	1307	1558	1366	1290	1295

Tabell 4. Olaga hot, fridskränkingsbrotten och ofredande

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Grov fridskränkning (4 a §)	14	14	19	6	8	15	8	3	7	6
Grov kvinnofrids-kränkning (4 a §)	46	38	32	21	20	18	9	10	9	11
Olaga hot (5 §)	809	727	670	654	703	839	749	690	740	717
Ofredande (7 §)	626	616	594	694	721	787	583	629	653	752
Gävle kommun										
Grov fridskränkning (4 a §)	6	6	3	2	8	6	5	9	3	3
Grov kvinnofrids-kränkning (4 a §)	23	33	25	13	11	14	6	6	3	6
Olaga hot (5 §)	450	385	369	413	475	413	427	441	475	451
Ofredande (7 §)	364	383	368	437	477	430	469	426	407	401
Västerås kommun										
Grov fridskränkning (4 a §)	53	54	71	86	87	62	76	69	42	33
Grov kvinnofrids-kränkning (4 a §)	39	40	30	23	28	22	25	22	23	26
Olaga hot (5 §)	535	463	443	441	456	467	463	424	465	429
Ofredande (7 §)	555	537	493	560	532	529	520	452	423	472

3.4 Ärekränkingsbrott

Brottsbalkens kapitel 5 om ärekränkingsbrott är av begränsat intresse för denna undersökning. Brotten är förhållandevis sällsynta och låg för Eskilstunas del på omkring 150 anmälningar om året, men med en klar nedgång under senare år, då kommunen var på samma nivå som Västerås och Gävle med vardera omkring 100 anmälningar om året. Under hela tioårsperioden placerade sig Västerås och Gävle så nära varandra att de skulle kunna byta siffror med varandra.

3.5 Sexualbrott

Brottsbalkens kapitel 6 med sexualbrotten är centralt för en undersökning om våldsbrott och för jämförelsen mellan de tre kommunerna. I fråga om sexualbrotten hade Eskilstuna högst antal anmälningar per 100 000 invånare, med undantag för ett år (2017), då Gävle hade obetydligt fler. I Eskilstuna uppgick anmälningarna till i genomsnitt 240 om året, även om variationen var ganska stor mellan åren.

Västerås och Gävle låg nära varandra i antalet anmälningar per 100 000 invånare, med ett genomsnitt på 182 anmälningar respektive 166 anmälningar, men med ganska stora årliga variationer. För vissa år bytte dock Västerås och Gävle plats med varandra om vem som hade flest anmälningar.

Det centrala brottet i brottsbalkens kapitel 6 är våldtäkt. I fråga om våldtäkt inklusive grovt brott, redovisades högst siffror för Eskilstuna med undantag för två år (2015 och 2018) då Gävle hade obetydligt högre siffror. För Västerås var nivån lägre än för Gävle med undantag för 2017 och 2020. Genomsnittet för Eskilstuna var 112 anmälningar om året och för Gävle 70 och Västerås 65. Fluktuationerna mellan åren var stora.

Det är straffbart att köpa sexuella tjänster, men för att brotten ska upptäckas krävs som regel särskilda spaningsinsatser från polisens sida. Brottet köp av sexuell tjänst är därför ett typiskt ingripandebrott och statistiken speglar därför i hög grad polisens insatser. Det är därför inte förvånande att det för brottet köp av sexuell tjänst för de tre kommunerna redovisades mycket få anmälningar per 100 000 invånare. Som regel var det under 10 anmälningar per år. För vissa år

sköt dock anmälningarna rejält i höjden. För 2020 redovisades för Eskilstuna inte mindre än 80 anmälningar, och för Västerås 39 anmälningar under 2017. Förklaringen torde vara riktade polisinsatser.

Tabell 5. Sexualbrott och våldtäkt inklusive grovt brott

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
6 kap. Sexualbrott	404	275	155	179	171	226	206	197	274	314
Våldtäkt inkl. grov (1, 4 §)	257	170	59	65	56	91	86	71	140	126
Oaktsam våldtäkt (1 a §)	0	2	4
Gävle kommun										
6 kap. Sexualbrott	175	152	132	141	144	172	167	212	225	144
Våldtäkt inkl. grov (1, 4 §)	75	57	59	64	58	70	74	77	90	70
Oaktsam våldtäkt (1 a §)	0	3	2
Västerås kommun										
6 kap. Sexualbrott	133	142	192	172	136	185	237	185	203	233
Våldtäkt inkl. grov (1, 4 §)	56	56	39	64	45	59	75	60	85	107
Oaktsam våldtäkt (1 a §)	0	2	4

Tabell 6. Köp av sexuell tjänst

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Köp av sexuell tjänst (11 §) (Fr.o.m. 2005-04)	..	3	3	2	5	6	10	5	3	80

Gävle kommun										
Köp av sexuell tjänst (11 §) (Fr.o.m. 2005-04)	2	5	1	..	1	11	10	9
Västerås kommun										
Köp av sexuell tjänst (11 §) (Fr.o.m. 2005-04)	1	..	4	4	6	4	39	9	8	13

3.6 Brott mot familj

Brottsbalkens kapitel 7 om brott mot person innehåller ett antal ovanliga brott, vilket även framgår av anmälningsstatistiken för de tre kommunerna. För vardera kommunen handlar det om i storleksordningen 15–20 anmälningar om året. Bland annat innehåller kapitlet brottet egenmäktighet med barn.

3.7 Brott riktade mot kvinnor

I det här avsnittet fördjupas den statistiska undersökningen av brottsanmälningar per 100 000 invånare för brott som är riktade mot kvinnor.

3.7.1 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel utomhus, bekant med offret

Det centrala våldsbrottet i 3 kap. brottsbalken är misshandel. Statistiken är mycket finfördelad och det finns uppgifter exempelvis om den utpekade gärningspersonen är bekant med offret eller inte. Det finns även uppgifter om brottet ägde rum inomhus eller utomhus.

För misshandel utomhus, inklusive grovt brott, mot kvinna 18 år eller äldre, som är bekant med gärningspersonen, låg antalet anmälningar per 100 000 invånare på en högre nivå i Eskilstuna jämfört med Västerås och Gävle. I Eskilstuna var det genomsnittliga antalet anmälningar 67 per år, vilket kan jämföras med Gävles 38 anmälningar per år och Västerås 43 per år. Med andra ord redovisades något

högre siffror för Västerås än för Gävle, en trend som inleddes från och med 2014.

Tabell 7. Misshandel kvinna 18 år eller äldre utomhus obekant eller bekant med offer

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Misshandel mot kvinna, utomhus										
Obekant med offret	91	75	71	70	91	65	60	78	55	69
Utomhus, bekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	77	66	54	48	59	80	57	96	71	60
Gävle kommun										
Misshandel mot kvinna, utomhus										
Obekant med offret	57	54	59	48	48	39	33	45	38	47
Misshandel mot kvinna, utomhus										
Bekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	59	44	42	35	29	30	36	31	33	38
Västerås kommun										
Misshandel mot kvinna, utomhus										
Obekant med offret	57	62	46	48	46	44	29	38	54	39
Misshandel mot kvinna, utomhus										
Bekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	38	43	35	50	33	53	44	50	39	42

3.7.2 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel utomhus, obekant med offret

För misshandel utomhus, inklusive grovt brott, mot kvinna 18 år eller äldre, som är obekant med offret, låg antalet anmälningar per 100 000 invånare på en högre nivå i Eskilstuna jämfört med Västerås och Gävle. I Eskilstuna var det genomsnittliga antalet anmälningar 73 per år, vilket kan jämföras med Gävles 47

anmälningar per år och Västerås 46 per år. Med andra ord var skillnaden obetydlig mellan Västerås och Gävle. Följaktligen bytte de båda kommunerna under tioårsperioden flera gånger plats med varandra om vilken kommun som hade högst siffror.

3.7.3 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel, inomhus, obekant med offret

För misshandel inomhus, inklusive grovt brott, mot kvinna 18 år eller äldre, som var obekant med offret, låg antalet anmälningar per 100 000 invånare på en högre nivå i Eskilstuna jämfört med Västerås och Gävle. Det motsvarade vad som gällde för misshandel utomhus. I Eskilstuna var det genomsnittliga antalet anmälningar 45 per år, vilket kan jämföras med Gävles 30 anmälningar per år och Västerås 36 per år. Med andra ord låg Västerås något högre än Gävle, men tendensen verkade vara en minskning för Västerås. Både för 2018 och 2020 redovisades lägre siffror för Västerås och för 2019 var skillnaden obetydlig. Slutsatsen är därför att Västerås och Gävle ligger mycket nära varandra vara sig misshandeln ägde rum utomhus eller inomhus så länge kvinnan var obekant med offret.

Tabell 8. Misshandel kvinna 18 år eller äldre

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Inomhus, obekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	53	44	57	55	47	40	37	29	56	32
Inomhus, bekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	292	307	229	259	279	295	301	300	283	280
Gävle kommun										
Inomhus, obekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	41	41	26	28	26	24	16	34	37	24
Inomhus, bekant med offret										

Mot kvinna 18 år och äldre	166	198	207	206	203	185	187	199	187	211
Västerås kommun										
Inomhus, obekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	58	44	35	38	39	46	29	17	38	21
Inomhus, bekant med offret										
Mot kvinna 18 år och äldre	165	170	167	168	160	171	198	140	172	179

3.7.4 Kvinnor 18 år eller äldre: Misshandel, inomhus, bekant med offret

För misshandel inomhus, inklusive grovt brott, mot kvinna 18 år eller äldre, som var bekant med offret, låg antalet anmälningar per 100 000 invånare på en väsentligt högre nivå jämfört med när misshandeln ägde rum utomhus.

Antalet anmälningar per 100 000 invånare låg på en högre nivå i Eskilstuna jämfört med Västerås och Gävle. Det motsvarade vad som gällde för misshandel utomhus. I Eskilstuna var det genomsnittliga antalet anmälningar 282 per år, vilket kan jämföras med Gävles 195 anmälningar per år och Västerås 170 per år. För vissa år låg Västerås och Gävle mycket nära varandra och för något enstaka år redovisades en högre siffra för Västerås år 2019 (se tabell 8 misshandel kvinna 18 år eller äldre obekant och bekant med gärningspersonen).

3.7.5 Grov kvinnofridskränkning

Bestämmelsen om grov kvinnofridskränkning tar sikte på upprepade brott av hot- eller våldsnatur som en man begår mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden.

Antalet anmälda fall per 100 000 invånare visade en delvis annorlunda bild än för de sammanlagda brotten mot person. Västerås låg på en förhållandevis hög nivå. Inte för något av de senaste tio åren hade antalet anmälningar legat under nivån i Gävle. I själva verket låg Västerås till och med högre än Eskilstuna under mer än hälften av de senaste tio åren.

För Eskilstuna redovisades ett högt antal anmälningar i början av tioårsperioden med omkring 40 anmälningar per år, vilket successivt minskade till drygt 10 under senare år. Det genomsnittliga antalet anmälningar var för Eskilstuna 21 om året. Gävle inledde perioden med omkring 25 till 30 anmälningar per år som sedan minskade till under 10 om året. Med andra ord visade både Eskilstuna och Gävle en liknande utveckling med höga tal under inledningen av perioden för att därefter falla relativt kraftigt. För Gävle var antalet anmälningar 14 om året i genomsnitt.

Västerås låg högt inledningsvis med omkring 40 anmälningar per år, för att sedan minska till runt 25 anmälningar om året. Västerås visade inte samma tydliga nedgång i slutet av perioden som för Eskilstuna och Gävle, och antalet anmälningar uppgick i genomsnitt till 28 om året.

Tabell 9. Grov kvinnofridskränkning

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Grov kvinnofrids- kränkning (4 a §)	46	38	32	21	20	18	9	10	9	11
Gävle kommun										
Grov kvinnofrids- kränkning (4 a §)	23	33	25	13	11	14	6	6	3	6
Västerås kommun										
Grov kvinnofrids- kränkning (4 a §)	39	40	30	23	28	22	25	22	23	26

3.7.6 Kvinnor 18 år eller äldre: Olaga hot

Olaga hot är ett relevant vanligt brott, vilket tydligt framgår av statistiken över anmälda brott per 100 000 invånare. I fråga om anmälda brott mot kvinnor 18 år eller äldre visade anmälningsstatistiken att Eskilstuna låg högre än Västerås och Gävle. I genomsnitt anmäldes i Eskilstuna 286 brott per år i jämförelse med 175 per år i Västerås och 172 för Gävle. Med andra ord befann sig Eskilstuna på en relativt högre nivå med anmälningar jämfört med Västerås och Gävle, som visade nästa identiska siffror sett till genomsnittet. Däremot redovisades för

Västerås en nedåtgående trend från och med 2018 och med lägre siffror än för Gävle. Under inledningen av tioårsperioden redovisades högre siffror för Västerås jämfört med Gävle.

För några enstaka år hade Brå tagit fram anmälningsstatistik per 100 000 invånare i fråga om internetrelaterade olaga hot mot kvinna 18 år eller äldre. Antalet anmälningar i de tre kommunerna gav en tämligen splittrad bild av låga tal. Under åren 2016–2019 uppgick antalet anmälningar i Västerås till enbart omkring 15 om året. Siffrorna skiljde sig inte nämnvärt från Gävle, medan för Eskilstuna redovisades ett obetydligt högre tal med 15–20 anmälningar.

Tabell 10. Olaga hot mot kvinnor 18 år eller äldre

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre	325	320	261	237	270	306	288	286	302	269
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre										
Internetrelaterad	5	26	15	18	28	28
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre										
Ej internetrelaterad	11	280	273	268	274	241
Gävle kommun										
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre	173	161	150	185	194	160	156	177	182	182
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre										
Internetrelaterad	7	7	24	25	29
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre										
Ej internetrelaterad	14	153	149	153	158	153
Västerås kommun										
Olaga hot (5 §)										

Mot kvinna 18 år eller äldre	209	190	165	169	164	198	183	150	157	161
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre										
Internetrelaterad	12	11	13	16	22
Olaga hot (5 §)										
Mot kvinna 18 år eller äldre										
Ej internetrelaterad	6	187	171	138	140	139

3.7.7 Kvinnor 18 år eller äldre: Sexualbrott, fullbordad våldtäkt

Som nämnts är våldtäkt det centrala brottet i 6 kap. brottsbalken. I fråga om anmälda våldtäktsbrott (fullbordad våldtäkt, även grovt brott) per 100 000 invånare mot kvinnor 18 år eller äldre, visade anmälningsstatistiken att Eskilstuna låg något högre än Västerås och Gävle. För Eskilstuna redovisades i genomsnitt 42 anmälda fullbordade våldtäkter om året. Gävle låg på genomsnitt 38 och Västerås 35. Med andra ord var skillnaderna inte stora mellan de tre kommunerna. För 2015 redovisade fler anmälningar i Gävle än i Eskilstuna och för 2019 redovisades högre siffror för Västerås än för Eskilstuna och Gävle.

Tabell 11. Våldtäkt

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt	43	39	31	45	30	43	51	45	39	53
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt										
Utomhus	9	12	4	3	9	7	4	4	1	10
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt										
Inomhus	34	26	27	42	21	36	47	41	39	43
Gävle kommun										
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										

Fullbordad våldtäkt	43	29	28	35	39	42	49	42	37	37
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt										
Utomhus	9	5	1	5	5	4	5	3	3	4
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt										
Inomhus	34	24	27	30	33	38	44	39	34	33
Västerås kommun										
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt	28	26	18	37	27	33	48	38	56	37
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Utomhus	4	4	4	8	3	8	3	5	3	3
Mot kvinna 18 år eller äldre (1 §)										
Fullbordad våldtäkt										
Inomhus	24	22	14	29	24	26	45	34	53	35

3.8 Brotts riktade mot barn

3.8.1 Misshandel utomhus mot barn där gärningspersonen är obekant med offret

Det är mycket få anmälningar per 100 000 invånare – som regel 0 eller 1 – som gäller misshandel utomhus mot barn 0–6 år, där gärningspersonen var obekant med offret. Det gällde både mot flickor och pojkar, även om för pojkar redovisades obetydligt fler anmälningar.

Antalet anmälningar ökade dock något för misshandel mot barn 7–14 år, men för de tre kommunerna var variationen stor sett till en tioårsperiod. För misshandel av flickor där gärningspersonen var okänd, varierade antalet anmälningar per år mellan 3–12 för Eskilstuna, 1–12 för Gävle och 1–8 för Västerås. Motsvarande intervall för misshandel mot pojkar 7–14 år med obekant gärningsperson, var 14–28 anmälningar per år för Eskilstuna, 5–15 anmälningar för Gävle och 4–14 anmälningar för Västerås.

För misshandel av flickor 15–17 år med okänd gärningsperson, påminde siffrorna i hög grad om uppgifter för flickor 7–14 år. Sett till en tioårsperiod redovisades för Eskilstuna mellan 0–12 anmälningar per år och för Gävle 1–7 anmälningar och Västerås 1–8 anmälningar.

Jämfört med närmast föregående åldersgrupp, visade anmälningsstatistiken för misshandel mot pojkar 15–17 år med okänd gärningsperson något högre nivåer. Under den senaste tioårsperioden redovisades för Eskilstuna mellan 14–34 anmälningar per år, Gävle 6–23 anmälningar och Västerås 9–20 anmälningar.

Tabell 12. Misshandel mot barn

Anmälda brott per 100 000 inv	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §) mot barn										
Utomhus, obekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	..	1	..	1	1	1	0	1	..	1
Mot pojke 0-6 år	..	2	1	..	1	5	2	0	..	2
Mot flicka 7-14 år	12	3	7	12	6	7	6	6	6	7
Mot pojke 7-14 år	22	14	16	34	28	23	21	20	14	21
Mot flicka 15-17 år	12	4	..	1	7	4	7	10	3	8
Mot pojke 15-17 år	18	19	15	14	21	16	22	34	19	24
Gävle kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §) mot barn										
Utomhus, obekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	..	1	1	1	1	1	0	0	..	1
Mot pojke 0-6 år	1	2	1	1	..	1
Mot flicka 7-14 år	3	2	1	3	5	3	5	12	9	7
Mot pojke 7-14 år	13	9	10	5	14	10	10	10	15	14
Mot flicka 15-17 år	4	7	6	5	1	5	1	4	7	6
Mot pojke 15-17 år	15	6	8	7	9	14	15	19	23	17
Västerås kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §) mot barn										
Utomhus, obekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	1	3	..	1	1

Mot pojke 0-6 år	1	1	1	..	1	2	1
Mot flicka 7-14 år	4	4	4	7	1	3	5	7	8	6
Mot pojke 7-14 år	4	8	9	8	10	12	11	14	12	6
Mot flicka 15-17 år	7	8	5	5	3	1	1	3	5	4
Mot pojke 15-17 år	20	14	9	15	13	16	11	18	12	19

3.8.2 Misshandel utomhus mot barn där gärningspersonen är bekant med offret

Som för antalet anmälningar per 100 000 invånare om misshandel av barn 0–7 år som är obekant med offer, var antalet anmälningar mycket få i de fall där gärningspersonen var bekant med offret. För misshandel av pojkar var nivån något högre, men fortfarande mycket låg.

Nivåerna är något högre för misshandel av barn 7–14 år, där gärningspersonen var bekant med offret jämfört med när denne var obekant. För Eskilstuna redovisades för flickor, mellan 9–21 anmälningar per år under en tioårsperiod, medan motsvarande intervall för Gävle var 2–10 och Västerås 2–13.

För misshandel av pojkar 7–14 år var antalet anmälningar per 100 000 invånare för Eskilstuna mellan 22–39 under en tioårsperiod, för Gävle 3–17 och för Västerås 9–18.

För misshandel av flickor 15–17 år där gärningspersonen var bekant med offret visar siffrorna under en tioårsperiod för 100 000 invånare att Eskilstuna låg på ett intervall mellan 3–20, medan för Gävle redovisades 1–13 och för Västerås 4–14. Motsvarande intervaller för misshandel av pojkar 15–17 år var för Eskilstuna 6–27, Gävle 4–9 och Västerås 5–14, För 2019 och 2020 redovisades för Eskilstuna 8 respektive 26 anmälningar, Gävle 6 respektive 5 anmälningar och Västerås 12 respektive 8 anmälningar. Även här visade statistiken att Eskilstuna låg på en högre nivå än Gävle och Västerås som var ganska lika.

Tabell 14. Misshandel mot barn utomhus gärningsperson bekant med offret

Anmälda brott per 100 000 inv.		Brottsförebyggande rådet							
---------------------------------------	--	---------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

År	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §) mot barn										
Utomhus, bekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	2	2	..	2	3	3	0	0	..	1
Mot pojke 0-6 år	2	1	3	..	1	5	3	4	5	2
Mot flicka 7-14 år	20	10	9	16	17	14	17	11	23	21
Mot pojke 7-14 år	22	37	18	34	30	35	39	30	23	28
Mot flicka 15-17 år	20	5	10	7	8	3	7	13	10	15
Mot pojke 15-17 år	15	6	13	11	24	17	14	24	9	27
Gävle kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §) mot barn										
Utomhus, bekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	1	2	1	..	4	..	0	2
Mot pojke 0-6 år	2	3	..	2	1	1	1	1	2	..
Mot flicka 7-14 år	10	3	2	4	4	6	5	10	8	7
Mot pojke 7-14 år	6	6	7	5	8	3	12	6	8	17
Mot flicka 15-17 år	6	2	3	1	10	3	5	13	8	6
Mot pojke 15-17 år	6	7	7	4	6	5	9	7	7	6
Västerås kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §) mot barn										
Utomhus, bekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	1	1	1	..	1	1	0	0	1	1
Mot pojke 0-6 år	1	1	2	3	..	2	1	2	2	1
Mot flicka 7-14 år	2	9	5	4	8	11	6	3	7	13

Mot pojke 7-14 år	15	9	14	17	16	18	14	15	17	13
Mot flicka 15-17 år	5	14	6	11	8	8	5	11	7	4
Mot pojke 15-17 år	11	9	8	5	12	11	12	5	14	8

3.8.3 Misshandel inomhus mot barn där gärningspersonen är känd

För misshandel inomhus, inklusive grovt brott, mot barn, som var bekant med gärningspersonen, låg antalet anmälningar per 100 000 invånare på en högre nivå jämfört med när misshandeln ägde rum utomhus. Anmälningar var dock förhållandevis få och varierade kraftigt mellan åren.

För de yngsta flickorna 0–7 år redovisades för Eskilstuna ett intervall på 8–20 anmälningar per år för misshandel under den undersökta perioden. Motsvarande siffror för Västerås var 6–17 anmälningar och för Gävle 14–27 anmälningar. För flickor mellan 7–14 år var motsvarande siffror för Eskilstuna 23–36, för Gävle 17–65 och för Västerås 14–35. För flickor mellan 15–17 år var motsvarande siffror för Eskilstuna 5–37 anmälningar, för Gävle 8–31 och för Västerås 7–21. För Gävle redovisades ganska höga siffror.

För de yngsta pojkarna 0–7 år redovisades för Eskilstuna ett intervall på 7–18 anmälningar per år för misshandel under den undersökta perioden. Motsvarande siffror för Gävle var 12–29 anmälningar och för Västerås 10–20. För pojkar mellan 7–14 år var motsvarande siffror för Eskilstuna 33–76 och för Västerås 18–46. För pojkar mellan 15–17 år var motsvarande siffror för Eskilstuna 12–38, för Gävle 4–21 och för Västerås 8–16.

Tabell 15. Misshandel mot barn inomhus

Anmälda brott per 100 000 inv.	Brottsförebyggande rådet									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eskilstuna kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn										
Inomhus	22	22	29	27	20	27	30	37	24	18
Bekant med offret	20	22	29	27	18	25	28	34	23	17

Mot flicka 0-6 år	10	15	15	10	8	8	10	20	13	9
Mot pojke 0-6 år	9	7	14	17	10	17	18	14	10	7
Mot barn 7-14 år	141	149	124	185	173	195	189	175	147	163
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 7-14 år										
Inomhus										
Bekant med offret	58	78	61	80	79	105	92	85	68	76
Mot flicka 7-14 år	23	34	28	32	32	29	36	28	23	27
Mot pojke 7-14 år	35	45	33	48	47	76	56	56	44	49
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Mot barn 15-17 år	125	76	58	75	101	104	110	140	104	131
Inomhus	60	42	20	42	42	65	60	58	63	56
Bekant med offret	48	38	18	33	34	56	52	43	55	48
Inomhus										
Bekant med offret										
Mot flicka 15-17 år	31	25	5	18	18	18	26	22	37	28
Mot pojke 15-17 år	18	12	13	15	17	38	26	21	18	20
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Indelat efter kön	1430	1330	1165	1267	1395	1407	1302	1320	1132	1176
Gävle kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 0-6 år										
Inomhus	40	44	41	43	54	33	60	43	55	47
Bekant med offret	39	44	40	41	54	32	60	42	55	47
Inomhus, bekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	14	21	17	17	23	20	27	22	26	21
Mot pojke 0-6 år	25	23	24	24	30	12	33	20	29	25
Mot barn 7-14 år	94	74	69	80	102	105	125	153	158	156
Inomhus, mot barn 7-14 år										
Bekant med offret	61	53	46	60	67	78	87	108	117	107
Mot flicka 7-14 år	25	21	17	29	31	34	50	65	54	46
Mot pojke 7-14 år	36	32	29	32	35	43	37	43	63	61
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Mot barn 15-17 år	66	52	64	38	67	42	65	101	79	63
Inomhus mot barn 15-17 år	35	29	39	20	41	15	35	58	35	28
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 15-17 år										
Inomhus										
Bekant med offret	33	27	34	18	37	13	31	51	30	23
Inomhus, bekant med offret										

Mot flicka 15-17 år	17	18	14	14	30	8	23	31	22	12
Mot pojke 15-17 år	16	9	20	4	6	5	8	21	9	12
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Indelat efter kön	1010	997	891	835	924	833	864	901	881	874
Västerås kommun										
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 0-6 år										
Inomhus	27	26	17	20	29	36	32	21	27	15
Inomhus										
Bekant med offret	26	26	17	20	26	34	32	20	25	15
Inomhus										
Bekant med offret										
Mot flicka 0-6 år	10	11	6	8	8	17	13	6	6	6
Mot pojke 0-6 år	16	14	11	13	19	17	19	14	20	10
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Mot barn 7-14 år	72	79	84	102	91	110	95	115	129	91
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 7-14 år										
Inomhus										
Bekant med offret	43	46	49	64	52	59	54	70	78	46
Inomhus, bekant med offret										
Mot flicka 7-14 år	16	18	23	25	14	22	25	24	35	28
Mot pojke 7-14 år	27	28	25	38	38	37	30	46	43	18
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Mot barn 15-17 år	76	72	64	69	75	75	61	62	73	63
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 15-17 år										
Inomhus	33	28	36	33	39	39	32	25	35	28
Misshandel inkl. grov (5, 6 §), mot barn 15-17 år										
Inomhus										
Bekant med offret	28	24	30	29	35	32	25	21	29	22
Inomhus, bekant med offret										
Mot flicka 15-17 år	15	9	18	21	19	16	11	7	13	12
Mot pojke 15-17 år	13	14	13	8	15	16	13	15	16	11
Misshandel inkl. grov (5, 6 §)										
Indelat efter kön	938	921	829	842	816	857	760	716	829	694

3.9 Sammanfattning av anmälningstatistiken

Ett genomgående mönster är att för Eskilstuna redovisas fler anmälningar per 100 000 invånare för brott mot person jämfört med Västerås och Gävle, även om det inte alltid stämmer för enskilda brott eller modus. Västerås och Gävle ligger ofta nära varandra, även om det för Västerås möjligheten redovisas något lägre siffror. Under en tioårsperiod kan för vissa brott och modus de båda kommunerna till och med byta plats i fråga om att redovisa lägst eller högst antal anmälningar. Det är ett tydligt tecken på att kommunerna har stora likheter.

En avvikelse från detta mönster gäller statistiken över anmälda rån, där Västerås som regel redovisat högre siffror än Gävle och för ett enstaka år (2019) till och med högre än Eskilstuna, som generellt ligger på en högre anmälningsnivå än de båda andra kommunerna. En annan avvikelse gäller anmälningsstatistiken över grov kvinnofridskränkning, där Västerås låg på en förhållandevis hög nivå. Inte för något av de senaste tio åren hade antalet anmälningar legat under nivån i Gävle. I själva verket låg Västerås till och med högre än Eskilstuna under mer än hälften av de senaste tio åren.

Rån utförda av unga gärningspersoner räknas som ett strategiskt brott och kan därmed vara en indikation på en fortsatt kriminell karriär, även om så givetvis inte alltid behöver vara fallet (Brå 2021). Vid sidan av att rån är ett allvarligt brott finns därför särskilda skäl att komma till rätta med den lokala rånsituationen.

Som framgår av resultaten kan dock den höga nivån över anmälda kvinnofridskränkning till mindre eller högre grad förklaras av en hög anmälningsbenägenhet till följd av de insatser som gjorts för att stödja utsatta kvinnor. Det är ett bevis för att brottsanmälningar inte kan tas för intäkt att de speglar brottsutvecklingen utan kan ha andra orsaker.

3.10 Nationella trygghetsundersökningar

Sedan 2006 genomför Brå årligen en omfattande nationell brottsoffer- och trygghetsundersökning (NTU). Fokus är bland annat befolkningens utsatthet för brott och känsla av otrygghet och hur förtroendet för rättsväsendet ser ut, sett till hela Sveriges population (16–84 år). Metoden för NTU reviderades 2017 från att i huvudsak ha baserats på telefonintervjuer till att övergå till post- och webbenkäter. Dessutom utökades urvalet från 20 000 personer till 200 000 personer. Resultatet redovisas numera på polisområdesnivå, vilket gör att undersökningen inte går att använda för att bedöma utsattheten i enskilda kommuner. Polisområdena är dessutom mycket stora och omfattar flera län. Men för åren 2017 och 2018 finns en särredovisning även på kommunal nivå (NTU 2019). En sådan särredovisning genomfördes även för åren 2019 och 2020 (NTU 2021). Det är dessa kommunala siffror som återges nedan.

3.11 Brott mot person

Andelen som svarat att de under åren 2016–2017 respektive 2018–2019 utsatts för brott riktat mot enskild person är för:

Västerås: (2016–2017) 20,9 och (2018–2019) 22,8 procent

Eskilstuna: (2016–2017) 22,1 procent och (2018–2019) 20,6 procent

Gävle: (2016–2017) 22 procent och (2018–2019) 23 procent

För riket: (2016–2017) 21,5 procent och (2018–2019) 22,8 procent

Som framgår skiljer sig inte andelarna nämnvärt från varandra och ligger dessutom nära genomsnittet för riket.

3.12 Otrygghet vid utevistelse

I fråga om otrygghet vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet 2017–2018 respektive 2019–2020, redovisas resultatet för dem som uppgett att de är mycket/ganska otrygga eller avstår från att gå ut. För de tre kommunerna såg andelarna ut på följande sätt.

Västerås: (2017–2018) 31 procent och (2019–2020) 36 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 38 procent och (2019–2020) 41 procent

Gävle: (2017–2018) 33 procent (2019–2020) 39 procent

Riket: (2017–2018) 28 procent och (2019–2020) 29 procent

Samtliga tre kommuner ligger över riksgenomsnittet. Under den andra undersökningsperioden skiljer sig de tre kommunerna mindre från varandra än under den första, och indikationen är ökad otrygghet vid utevistelse.

3.13 Brottsutvecklingen i Sverige

För frågan om uppfattningen om brottsutvecklingen i Sverige 2017–2018 respektive 2019–2020, uppgav andelen som hade uppgett att de trodde att antalet brott hade ökat kraftigt/något de senare tre åren:

Västerås: (2017–2018) 84 procent och (2019–2020) 82 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 85 procent och (2019–2020) 88 procent

Gävle: (2017–2018) 83 procent och (2019–2020) 84 procent

Riket: (2017–2018) 82 procent och (2019–2020) 81 procent

De tre kommunerna ligger nära varandra, och obetydligt över riksgenomsnittet.

3.14 Oro för närstående

En fråga gällde oro för att en närstående skulle drabbas av brott 2017–2018 respektive 2019–2020. Andel som oroade sig mycket/ganska ofta var följande.

Västerås: (2017–2018) 36 procent och (2019–2020) 42 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 42 procent och (2019–2020) 45 procent

Gävle: (2017–2018) 36 procent och (2019–2020) och 44 procent

Riket: (2017–2018) 35 procent och (2019–2020) 37 procent

Utvecklingen synes gå mot ökad oro för närståendes brottsutsatthet och de tre kommunerna närmar sig varandra på en något högre nivå under den senare undersökningsperioden. Kommunerna ligger en bit ovanför riksgenomsnittet.

3.15 Oro för misshandel

Andel som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för misshandel 2017–2018 respektive 2019–2020.

Västerås: (2017–2018) 10 procent och (2019–2020) 13 procent

Eskilstuna: (2017–2020) 15 procent

Gävle: (2017–2018) 12 procent och (2019–2020) 16 procent

Riket: (2017–2018) 10 procent och (2019–2020) 11 procent

Utvecklingen synes gå mot ökad oro att utsättas för misshandel och de tre kommunerna närmar sig varandra på en något högre nivå under den senare undersökningsperioden. Kommunerna ligger en bit ovanför riksgenomsnittet.

3.16 Oro för våldtäkt

Andel som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för våldtäkt/sexuella angrepp 2017–2018 respektive 2019–2020.

Västerås: (2017–2018) 12 procent och (2019–2020) 14 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 13 procent och (2019–2020) 15 procent

Gävle: (2017–2018) 14 procent och (2019–2020) 17 procent

Riket: (2017–2018) 11 procent och (2019–2020) 12 procent

Kommunerna ligger nära varandra och en bit ovanför riksgenomsnittet.

3.17 Oro för personrån

Andel som oroar sig mycket/ganska ofta för att utsättas för personrån 2017–2018 respektive 2019–2020.

Västerås: (2017–2018) 18 procent och (2019–2020) 22 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 23 procent och (2019–2020) 26 procent

Gävle: (2017–2018) 18 procent och (2019–2020) 26 procent

Riket: (2017–2018) 16 procent och (2019–2020) 18 procent

Även för oron för att utsättas för personrån ligger kommunerna nära varandra och en bit ovanför riksgenomsnittet. För Västerås redovisad en något lägre andel än för de två andra kommunerna, men ändå en liten bit ovanför riksgenomsnittet.

3.18 Valt annan väg på grund av oro

Andel av befolkningen som mycket/ganska ofta valt en annan väg eller annat färdstätt på grund av oro för att utsättas för brott 2017–2018 respektive 2019–2020.

Västerås: (2017–2018) 28 procent och (2019–2020) 34 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 33 procent och (2019–2020) 37 procent

Gävle: (2017–2018) 28 procent och (2019–2020) 35 procent

Riket: (2017–2018) 23 procent och (2019–2020) 25 procent

Även på frågan om man valt en annan väg eller annat färdstätt på grund av oro att utsättas för brott, ligger de tre kommunerna nära varandra, men ganska mycket över riksgenomsnittet. Sedan 2017/18 synes oron ha ökat mer i de tre kommunerna än för riket i övrigt.

3.19 Avstått aktivitet på grund av oro

Andel som mycket/ganska ofta avstått från någon aktivitet på grund av oro för att utsättas för brott 2017–2018 respektive 2019–2020.

Västerås: (2017–2018) 14 procent och (2019–2020) 17 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 17 procent och (2019–2020) 21 procent

Gävle: (2017–2018) 14 procent och (2019–2020) 20 procent

Riket: (2017–2018) 12 procent och (2019–2020) 14 procent

Även för denna fråga visar Västerås och Gävle samma andelar, som ligger obetydligt över riksgenomsnittet. Eskilstuna ligger på en något högre andel.

3.20 Avstått aktivitet på internet på grund av oro

Andel som mycket/ganska ofta avstått från någon aktivitet på internet grund av oro för att utsättas för brott 2019–2020.

Västerås: 18 procent

Eskilstuna: 22 procent

Gävle: 20 procent

Riket: 21 procent

Även för denna fråga visar Västerås och Gävle samma andelar, som ligger obetydligt över riksgenomsnittet. Eskilstuna ligger på en något högre nivå.

3.21 Brott som påverkar livskvaliteten

Andel som anser att oron för att utsättas för brott som påverkar livskvaliteten 2017–2018 respektive 2018–2020.

Västerås: (2017–2020) 8 procent

Eskilstuna: (2017–2018) 9 procent och (2019–2020) 10 procent

Gävle: (2017–2018) 6 procent och (2019–2020) 12 procent

Riket: (2017–2018) 7 procent och (2019–2020) 8 procent

På frågan om oron för att utsättas för brott påverkar livskvaliteten visar utvecklingen en ökad oro i Gävle. Västerås ligger på riksgenomsnitt.

3.22 Sammanfattning

De tre kommunerna i NTU-undersökningen om invånarnas oro för brott, ligger något närmare varandra än vad statistiken över anmälda brott visade. Det är ett bevis för att den faktiska brottsligheten enbart utgör en liten del när kommuninvånarna bedömer brottsutvecklingen och svarar på frågor om oron för att utsättas för brott. I anmälningsstatistiken var skillnaderna mellan kommunerna större och för Eskilstuna redovisades som regel högre siffror än för Västerås och Gävle. I anmälningsstatistiken låg Västerås och Gävle nära varandra. På vissa områden kunde de mellan åren byta plats med varandra om vem som hade något fler anmälningar än den andra. I NTU-undersökningen låg ofta Eskilstuna någon över Västerås och Gävle, men som nyss nämnts, var skillnaderna små.

4 Västerås stads enkät – Våld i ungas nära relationer

Tabell 16. Beskrivning av populationen

	Gymnasiet	Unga vuxna
Antal (n)	1266	935
Svarsfrekvens (%)	-	31,3
Ålder (medelvärde)	17	25,9
Kvinna (%)	48,3	55,7
Man (%)	50,5	43,5
Annan könstillhörighet (%)	1,2	0,7
Har en partner (%)	25	63,7
Samkönad parrelation (%)	1,3	2,6
Född i Sverige (%)	91,2	83,3
Norden (%)	,7	1,4
Europa utanför Norden (%)	1,5	3,8
Mellanöstern (%)	1,9	3,5
Asien utanför Mellanöstern (%)	2,1	4,0
Afrika (%)	2,0	2,5
Syd- och Centralamerika (%)	0,3	0,9
Nordamerika (%)	0,2	0,3
Australien och Oceanien (%)	0	0,2

4.1 Våld i nära relationer

Våld i nära relationer kan brytas ner i våld från tidigare partner, våld från nuvarande partner eller våld från någon familjemedlem. Våldet kan i sin tur brytas ner i fysiskt och verbalt våld. Det verbala våldet fångas upp av frågor som erfarenheter av kränkande och nedsättande ord, men även erfarenheter av hot om våld och av att någon skriker, svär eller använder nedsättande ord riktade mot individen.

I den följande presentationen presenteras inledningsvis våld i nära relationer under rubrikerna *Gruppens erfarenheter av fysiskt våld i nära relationer*, *Gruppens erfarenheter av verbalt våld i nära relationer* och *Gruppens erfarenheter av andra former av verbalt våld i nära relationer*. Våld innehåller vidare ett tydligt maktperspektiv. Våldet kan såldes innebära att någon tvingas avstå från något denna vill göra eller att bli tvingad att göra något mot sin vilja. Erfarenheten av dessa maktaspekter presenteras under rubriken *Gruppens erfarenheter av våld i form av makt*. Därefter följer en rubrik som fångar gruppens utsatthet för våld från någon okänd person. Inledningen bygger på samma logik, dvs. att initialt presenteras det fysiska våldet och därefter det verbala våldet. Avslutningsvis presenteras populationens erfarenheter av hedersrelaterat våld och hedersförtryck.

4.2 Gruppens erfarenheter av fysiskt våld i nära relationer

Totalt 4 procent (48 av 1245) av gymnasieeleverna har någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner. Av tjejerna i gymnasiet uppgav 5,7 procent att det blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner jämfört med 1,9 procent av killar. I gruppen unga vuxna har 10 procent någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner. Det är även vanligare att unga kvinnor blir utsatta jämfört med unga män. Av kvinnorna är det 12,2 procent som uppgav att de blivit utsatta för våld av en tidigare partner medan motsvarande siffra är 7 procent för de unga männen.

Gymnasieelevernas erfarenheter av fysiskt våld av en nuvarande partner är ovanligare än våld från en tidigare partner. Av de som lever i relation har 2,2 procent blivit utsatta för fysiskt våld av sin nuvarande partner. Frekvensen är för låg för att det ska vara möjligt att identifiera eventuella könsskillnader i relation

till våld från en nuvarande partner. Dock talar mycket för att tjejer är mer utsatta jämfört med killar när det gäller fysiskt våld i nära relationer. I den äldre åldersgruppen, unga vuxna, uppgav 2,3 procent att de någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av nuvarande partner. Utsattheten från en tidigare eller nuvarande partner är således större i den äldre åldersgruppen jämfört med i gymnasiegruppen. Den slutsats som dras av detta resultat är att det är betydligt vanligare att den äldre åldersgruppen har varit utsatt för partnervåld jämfört med gymnasieeleverna, vilket delvis kan förklaras av att den äldre gruppen har, genom sin högre ålder, haft fler intima relationer.

Av eleverna på gymnasiet uppgav 6,1 procent att de blivit utsatta för fysiskt våld av att någon i deras familj och 2,1 procent uppgav att det någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av att någon i deras släkt. Totalt 14 procent i gruppen unga vuxna uppgav att det har blivit utsatta för fysiskt våld från någon i familjen och 3,3 procent uppgav att det någon gång blivit utsatta för fysiskt våld av att någon i deras släkt.

När det gäller våld i nära relationer är den vanligaste formen av fysiskt våld något som en kompis, en vän eller en bekant använt. Av eleverna på gymnasiet uppgav 12,3 procent att det blivit utsatta för fysiskt våld av att någon kompis/vän/bekant. Motsvarande siffra för unga vuxna är 14 procent.

Tabell 17. Erfarenheten av fysiskt våld gymnasieelever och unga vuxna i procent

Fysiskt våld	Gymnasiet	Unga vuxna
Andelen utsatt för fysiskt våld av en tidigare partner	4%	10%
Andelen tjejer/unga kvinnor utsatta för fysiskt våld av en tidigare partner	5,7%	12,2%
Andelen killar/unga män utsatta för fysiskt våld av en tidigare partner	1,9%	7%
Erfarenhet av fysiskt våld från nuvarande partner	2,3%	3,1%
Erfarenhet av fysiskt våld från någon familjemedlem	6,1%	14%
Erfarenhet av fysiskt våld från någon i släkten	2,1%	3,3%
Erfarenhet av fysiskt våld från någon kompis/vän/bekant	12,3%	14%

Utsattheten för våld av en tidigare partner är vanligare bland tjejer än bland killar (Chitvå sig, 2017). Erfarenheterna av våld i nära relationer är vanligare bland unga vuxna jämfört med gymnasieeleverna. En större andel av tjejerna på gymnasiet uppgav att de blivit utsatta för våld i familjen jämfört med killarna. Av tjejerna på gymnasiet uppgav 7,9 procent att de blivit utsatta för våld av någon i familjen. Av killarna uppgav 4,6 procent av killarna att de utsatta för våld i familjen. Dessa könsskillnader går inte att återfinna ibland de unga vuxna. Dock är den procentuella andelen som blivit utsatt för våld av någon familjemedlem avsevärt högre i gruppen unga vuxna jämfört gymnasieelever.

4.3 Gruppens erfarenheter av verbalt våld i nära relationer

Verbalt våld kan vara att någon förolämpar eller använder nedsättande ord om individen, att någon skriker eller använder svordomar riktade mot individen eller att någon använder direkta verbala hot mot individen. Nedan presenteras andelen av eleverna och de unga vuxna som upplevt verbalt våld.

4.3.1 Förolämpningar och nedsättande ord

Erfarenheterna av verbalt våld i form av förolämpningar genom nedsättande ord från en tidigare partner är större jämfört med andelen som blivit utsatt för förolämpningar av nuvarande partner. Av eleverna på gymnasiet uppgav 13,7 procent att en tidigare partner använt denna form av verbalt våld, vilket kan jämföras med 1,8 procent som någon gång blivit utsatt för denna form av verbalt våld av sin nuvarande partner. Totalt 14,5 procent uppgav denna form av verbalt våld från någon i familjen och 7,4 procent har blivit utsatta för verbalt våld i form av förolämpningar genom nedsättande våld från någon i släkten. Den vanligaste formen av förolämpningar genom nedsättande ord är från någon kompis, vän eller bekant. Närmare var tredje elev 28,5 procent uppgav att de blivit utsatta för verbalt våld från någon i bekantskapskretsen.

Av de unga vuxna var 27 procent någon gång blivit utsatt för verbalt våld i form av förolämpningar av en tidigare partner och 6,4 procent av en nuvarande partner. Närmare 21,6 procent hade blivit utsatta för förolämpningar och

kränkningar av en familjemedlem, 10,3 procent av en släkting och 32,2 procent av en vän/kompis/bekant.

Utsattheten för verbalt våld i form av förolämpningar genom nedsättande ord oavsett om detta sker från en tidigare eller nuvarande partner, familjemedlem, släkting eller någon vän/kompis/bekant är mer frekvent förekommande bland de unga vuxna än bland eleverna på gymnasiet.

Verbalt våld kan förutom förolämpningar och hot även vara att någon skriker eller svär åt personen. Av eleverna uppgav 9,4 procent att en nuvarande partner skrikigt eller svurit åt hen, 46,7 procent att någon i familjen skrikigt eller svurit åt hen, 15,3 procent uppgav att någon i slakten har skrikigt eller svurit åt hen och 37,4 procent att någon kompis, vän eller bekant använt denna form av verbalt våld riktat mot eleven.

Bland de unga vuxna har närmare 24 procent erfarenhet av att en nuvarande partner skrikigt eller svurit åt hen, 48,1 procent att någon i familjen skrikigt eller svurit, 17,4 procent att en släkting använt denna form av verbalt våld och 36,4 procent har erfarenhet av att en kompis/vän/bekant har skrikigt eller svurit åt individen.

Tabell 18. Erfarenheten av verbalt våld gymnasieelever och unga vuxna i procent

Verbalt våld	Gymnasiet	Unga vuxna
Andelen utsatta för verbalt våld från tidigare partner	4%	10%
Andelen utsatta för verbalt våld av en tidigare partner tjejer/unga kvinnor	5,7%	12,2%
Andelen utsatta för verbalt våld av en tidigare partner killar/unga män	1,9%	7%
Andelen utsatta för verbalt våld av en nuvarande partner	0,7%	2,3%
Andelen utsatta för verbalt våld av en någon familjemedlem	6,1%	14%
Andelen utsatta för verbalt våld av en någon i slakten	2,1%	3,3%
Andelen utsatta för verbalt våld av en någon kompis/vän/bekant	12,3%	14%

4.3.2 Hot om våld

En annan form av verbalt våld är hot om våld. Närmare 4 procent av eleverna på gymnasiet uppgav att det blivit hotade av en tidigare partner (se tabell 4). Erfarenheter av hot från en nuvarande partner är ovanligt. Endast 2 av de 1248 elever som besvarat enkäten uppgav att det blivit hotade av sin nuvarande partner. Totalt 3,9 procent uppgav att det blivit hotade av någon i sin familj och 0,9 procent uppgav att det blivit hotade av någon i släkten. Att elever på gymnasiet blivit hotade av någon kompis, vän eller bekant är mer vanligt när det gäller hot om våld. Totalt 6,7 procent av gymnasieeleverna uppgav att det någon gång blivit hotad av en kompis, vän eller bekant.

Av de unga vuxna har närmare 10 procent blivit hotade av en tidigare partner, 2 procent har blivit hotade av en nuvarande partner, närmare 6 procent av någon i familjen, lite drygt 1 procent har blivit hotad av en släkting och närmare 8 procent uppgav att det mottagit hot om våld av en kompis, vän eller bekant.

Tabell 19. Andelen gymnasieelever och unga vuxna som blivit hotade i procent

Hot om våld	Gymnasiet	Unga vuxna
Andelen utsatta för hot om våld av en tidigare partner	3,9%	9,6%
Andelen utsatta för hot om våld av en tidigare partner tjejer/unga kvinnor	6,8%	12,2%
Andelen utsatta hot om våld av en tidigare partner killar/unga män	1,1%	5,5%
Andelen utsatta för hot om våld av en nuvarande partner	0,2%	2%
Andelen utsatta för hot om våld av en någon familjemedlem	3,9%	5,8%
Andelen utsatta för hot om våld av en någon i släkten	0,9%	1,3%
Andelen utsatta för hot om våld av någon kompis/vän/bekant	6,7%	7,7%

Här föreligger det signifikanta skillnader mellan tjejer och killar inom respektive åldersgrupper (Gymnasiet och Unga vuxna). Av tjejerna har 9,2 procent blivit

hotade av en tidigare partner. Motsvarande andel för killarna är 2,7 procent. Chitvå analysen visar att könsskillnaderna är signifikanta (Generellt, sig. <,001; Gymnasiet, sig. <,001; Unga vuxna, sig. <,001).

4.3.3 Rädslor

Att känna sig rädd för en nuvarande eller tidigare partner, för en familjemedlem, släkting, kompis, vän eller bekant eller för någon okänd person kan få stor påverkan på individens livsutrymme. Av eleverna uppgav 5,3 procent att det är rädsla för en tidigare partner, 0,4 procent att det är rädsla för sin nuvarande partner, 2,8 procent att det är rädsla för någon i sin familj, 1,3 procent att det är rädsla för någon i släkten, 3,4 procent att det är rädsla för någon kompis, vän eller bekant och slutligen 17,7 procent att det känner sig rädda för någon de inte känner.

I den äldre åldersgruppen är 0,5 procent rädda för en nuvarande partner, 6,8 procent är rädda för en tidigare partner, 3,1 procent är rädda för någon i sin familj, 1,2 procent är rädda för någon i släkten och 4,3 procent är rädda för någon kompis/vän/partner.

Av de 1266 eleverna som besvarat enkäten är förhållandevis få elever, 5 stycken, rädda för en nuvarande partner. En betydligt större andel, 67 elever, rapporterar att det är rädsla för en tidigare partner. Merparten av dessa rapporterar en hög nivå av rädsla, 36 upplever sig rädda för sin familj, 17 upplever rädsla för någon i släkten, 43 är rädda för någon kompis, vän eller bekant och 224 elever är rädda för någon de inte känner.

Tabell 20. Andelen gymnasieelever och de unga vuxna som känner sig rädd i procent

Rädslor	Gymnasiet	Unga vuxna
Andelen som känner rädslor för en tidigare partner	5,3%	6,8%
Andelen tjejer/unga kvinnor som känner rädslor för en tidigare partner	8,7%	9,1%
Andelen killar/unga män som känner rädslor för en tidigare partner	1,2%	3,0%
Andelen känner rädslor för en nuvarande partner	0,4%	0,5%
Andelen som känner rädslor för en familjemedlem	2,8	3,1%
Andelen känner rädslor för någon i släkten	1,3%	1,2%
Andelen som känner rädslor för någon kompis/vän/bekant	3,4%	4,3%

Vad vi kan se är att det finns ett tydligt mönster i resultaten där tjejer är betydligt mer utsatta för våld och hot av en tidigare partner (X^2 13,11, df 2, sig. ,001) jämfört med killarna. Även om utsattheten för såväl fysiskt som verbalt våld från en kompis, vän eller bekant är en vanlig erfarenhet jämfört med utsatthet för våld av en nuvarande eller tidigare partner är endast 3,4 procent rädda för någon i bekantskapskretsen.

4.3.4 Gruppens erfarenheter av våld i form av makt

En form av våld som tydligt kopplar till frågan om makt handlar om erfarenheten av att bli tvingad att göra något mot sin vilja eller tvingas till att avstå från att göra någon som individen vill göra. Av eleverna på gymnasiet uppgav 42 procent att de tvingats att göra något mot sin vilja. Cirka 3 procent uppgav att det händer ofta eller ganska ofta. Närmare sex av tio, 59,6 procent, uppgav att det avstått från att göra någon som de vill. Av eleverna uppgav 9,4 procent att detta händer ofta eller ganska ofta.

Bland unga vuxna uppgav 4,8 procent att de tvingats att göra något mot sin vilja och 9,1 procent att det tvingas till att avstå från att göra någon som de vill göra.

En viss försiktighet bör vidtas när denna fråga tolkas då det inte är klarlagt om de som besvarat enkäten tolkat denna fråga på samma sätt. Det kan med andra ord handlar om att vissa upplever sig tvungen att ställa upp på sexuella handlingar mot sin vilja medan andra känner sig tvingade att hjälpa till med hushållssysslor. Frågans karaktär gör det vidare svårt att uttala sig om det handlar om att dessa former av maktutövning praktiserats av en nuvarande eller tidigare partner eller familjemedlem, släkting eller kompis, vän eller bekant.

4.3.5 Gruppens erfarenheter av fysiskt våld av någon okänd

Den vanligaste former av fysiskt våld som gymnasieungdomarna rapporterar är fysiskt våld från någon som personen inte känner. Av eleverna uppgav 13,2 procent att det blivit utsatta för denna form av fysiskt våld. Bland unga vuxna har 21,2 procent någon gång blivit utsatt för fysiskt våld från någon som personen inte känner.

4.3.6 Könsskillnader

Resultaten visar att det finns könsskillnader när det gäller utsattheten för fysiskt våld. Tjejer och unga kvinnor är överrepresenterade när det gäller utsatthet för fysiskt partnervåld från en tidigare eller nuvarande partner. Killarna är överrepresenterade när det gäller fysiskt våld från någon de känner eller från någon okänd person. Närmare 29 procent av de unga männen uppger att de någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av någon som de inte känner. Motsvarande siffra för unga kvinnor var 16 procent. Detta resultat ligger i linje med tidigare forskning som visar att våld i nära relationer är tydligt könskodat och att kvinnor är överrepresenterade samt att män är överrepresenterade när det kommer till utsatthet för misshandel av någon okänd.

4.4 Gruppens erfarenheter av verbalt våld av någon okänd

Den vanligaste former av verbalt våld som gymnasieeleverna rapporterar är förolämpningar genom nedsättande ord från någon okänd person. Hela 35,9 procent har upplevt denna form av verbalt våld. Mer än hälften, 51,5 procent, av de unga vuxna har blivit utsatta för verbala förolämpningar och nedsättande ord av någon okänd. Mer än var tredje elev på gymnasiet och mer än hälften av de unga vuxna har erfarenhet av att någon okänd person skrikigt eller svurit åt hen (gymnasiet 37%; unga vuxna 54,2%).

4.5 Gruppens erfarenheter av hot om våld från någon okänd

Den vanligaste formen av hot är *hot om våld från någon okänd person*. Mer än var femte elev (21,4 procent) har någon gång blivit hotad av någon okänd person. Av de unga vuxna har tre av tio, 30,8 procent, någon gång blivit hotade av en okänd person.

Tabell 21. Andelen utsatta för våld gymnasieelever och unga vuxna i procent

Fysiskt våld okänd	Gymnasiet	Unga vuxna
Andelen utsatta för fysiskt våld från någon okänd	13,2%	21,0%
Tjejer utsatta för fysiskt våld från någon okänd	8,7%	15,9%
Killar utsatta för fysiskt våld från någon okänd	17,2%	28,6%
Andelen utsatta för verbala förolämpningar och nedsättande ord av någon okänd	35,9%	51,5%
Tjejer utsatta för verbala förolämpningar och nedsättande ord av någon okänd	39,4%	50,8%
Killar utsatta för verbala förolämpningar och nedsättande ord av någon okänd	32,4%	52,0%
Andelen utsatta verbalt våld i form av att någon okänd skrikigt eller svurit åt hen	37,0%	54,2%
Tjejer utsatta verbalt våld i form av att någon okänd skrikigt eller svurit åt hen	35,8%	51,2%
Killar utsatta verbalt våld i form av att någon okänd skrikigt eller svurit åt hen	38,0%	57,8%
Andelen utsatta för hot av någon okänd	21,4%	30,8%
Tjejer utsatta för hot av någon okänd	17,6%	23,1%
Killar utsatta för hot av någon okänd	24,3%	41,4%
Andelen rädda för någon de inte känner	17,7%	16,2%
Tjejer rädda för någon de inte känner	23,0%	17,0%
Killar rädda för någon de inte känner	12,5%	14,8%

En stor andel elever och unga vuxna har blivit utsatta för fysiskt och verbalt våld av någon okänd. Mer än hälften av de unga vuxna har någon gång blivit utsatta för verbalt våld såsom att någon skrikigt eller svurit eller använt förolämpningar och nedsättande ord riktade mot individen. Tre av tio uppgav att det blivit hotade av någon okänd och mer än två av tio har blivit utsatta för fysiskt våld

av någon okänd. Andelen som blivit utsatt dessa former av våld är lägre på gymnasiet, men fortfarande är det relativt vanligt att våld riktat mot individen sker av någon okänd person.

4.5.1 Könsskillnader

Resultaten visar att det finns könsskillnader när det gäller utsattheten för fysiskt våld. Tjejer och unga kvinnor är överrepresenterade när det gäller utsatthet för fysiskt partnervåld från en tidigare eller nuvarande partner. Killarna är överrepresenterade när det gäller fysiskt våld från någon de känner eller från någon okänd person. Närmare 29 procent av de unga männen uppger att de någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av någon som de inte känner. Motsvarande siffra för unga kvinnor var 16 procent. Detta resultat ligger i linje med tidigare forskning som visar att våld i nära relationer är tydligt könskodat och att kvinnor är överrepresenterade samt att män är överrepresenterade när det kommer till utsatthet för misshandel av någon okänd.

4.6 Gruppens erfarenheter av hedersnormer

Av eleverna på gymnasiet uppgav 7,4 procent att det finns en förväntan på att vänta med sex till äktenskapet, dvs. som lever under någon form av kyskhetsnorm. Motsvarande siffra bland unga vuxna var 2,5 procent. På gymnasiet finns det inget resultat som indikerar att det finns några tydliga könsskillnader i dessa förväntningar. Bland de unga vuxna visar analysen inga statistiska skillnader mellan könen även om en procentuellt större andel tjejer rapporterar att det finns en förväntning på individen att vänta med sex till äktenskapet jämfört med killar. Frånvaron av statistiska säkerställda könsskillnader i gruppen unga vuxna kan bero på att det är relativt litet andel av individer som uppger dessa förväntningar.

4.6.1 Förväntningar på att en partner ska vara av motsatt kön

Andelen elever på gymnasiet som upplever förväntningar från familjen på att de ska välja en partner/pojkvän/flickvän av det motsatta könet, dvs. som lever med

heteronormativa förväntningar, är 35,4 procent upplever. I gruppen unga vuxna är det 20 procent som upplever dessa förväntningar från familjen. Bryter vi ner detta och tittar på könsskillnaden rapporterar en högre andel av killar (gymnasiet 44,9 procent, unga vuxna 30,4 procent) förväntningar från familjen på att en partner ska vara av motsatt kön jämfört med tjejer (gymnasiet 25 procent, unga vuxna 21,1 procent) (se tabell 7).

Tabell 22. Hedersnormer gymnasiet och unga vuxna i procent

Hedersnormer	Gymnasiet	Unga vuxna
Andelen som uppger att det finns en förväntas vänta med sex till äktenskapet ”kyskhetsnorm	7,4%	2,5%
Andelen tjejer som uppger att det finns en förväntas vänta med sex till äktenskapet ”kyskhetsnorm”	7,1%	8,6%
Andelen killar som uppger att det finns en förväntas vänta med sex till äktenskapet ”kyskhetsnorm	7,5%	6,9%
Uppger att det finns förväntningar från familjen på att en partner ska vara av motsatt kön	35,4%	20%
Andelen tjejer som uppger att det finns förväntningar från familjen på att en partner ska vara av motsatt kön	25%	21,1%
Andelen killar som uppger att det finns förväntningar från familjen på att en partner ska vara av motsatt kön	44,9%	30,4%

4.7 Andra former av förväntning på individen från familjen

Andelen som upplever att familjen har förväntningar på att en partner ska vara av samma religion.

Gymnasiet: 9,9 procent

Unga vuxna: 12,3 procent

Andelen som upplever att familjen har förväntningar på att en partner ska vara av samma etnicitet.

Gymnasiet: 7,6 procent

Unga vuxna: 12,3 procent

Andelen som upplever att familjen förväntningar på hur individen ska klär sig.

Gymnasiet: 6,9 procent

Unga vuxna: 5 procent

Andelen tjejer som upplever att familjen förväntningar på hur individen ska klär sig.

Gymnasiet: 8,9 procent

Unga vuxna: 5,2 procent

Andelen killar som upplever att familjen förväntningar på hur individen ska klär sig.

Gymnasiet: 4 procent

Unga vuxna: 5,9 procent

Andelen tjejer som sällan eller aldrig får umgås med en kompis av motsatt kön

Gymnasiet: 1,5 procent

Unga vuxna: 4,2 procent

Andelen tjejer som sällan eller aldrig får gå hem till en kompis av motsatt kön

Gymnasiet: 7 procent

Unga vuxna: 8 procent

Andelen tjejer som sällan eller aldrig får bjuda hem en kompis av motsatt kön

Gymnasiet: 7,4 procent

Unga vuxna: 7 procent

Andelen killar som sällan eller aldrig får umgås med en kompis av motsatt kön

Gymnasiet: 2,1 procent

Unga vuxna: 4,4 procent

Andelen killar som sällan eller aldrig får gå hem till en kompis av motsatt kön

Gymnasiet: 4,4 procent

Unga vuxna: 7,5 procent

Andelen killar som sällan eller aldrig får bjuda hem en kompis av motsatt kön
Gymnasiet: 5 procent
Unga vuxna: 5,9 procent

4.8 Gruppens syn på några grundläggande fri- och rättigheter

I det avslutande delen av enkäten ställdes ett antal frågor om hur individen ser på några av de lagrum som berör några grundläggande fri- och rättigheter. Nedan presenteras en sammanställning av hur många som instämmer i att detta är bra eller ganska bra.

Enligt svensk lag har kvinnor och män lika rättigheter: Det tycker jag är bra eller ganska bra!
Gymnasiet: 98 procent
Unga vuxna: 99,3 procent

Enligt svensk lag har alla lika rättigheter oavsett bakgrund: Det tycker jag är bra eller ganska bra!
Gymnasiet: 96,1 procent
Unga vuxna: 98,1 procent

Enligt svensk lag får ingen under 18 år gifta sig: Det tycker jag är bra eller ganska bra!
Gymnasiet: 96,1 procent
Unga vuxna: 98,7 procent

Enligt svensk lag får kvinnor gifta sig med kvinnor och män med män: Det tycker jag är bra eller ganska bra!
Gymnasiet: 90 procent
Unga vuxna: 95,3 procent

Enligt svensk lag får inte flickor och kvinnor könsstympas: Det tycker jag är bra eller ganska bra!
Gymnasiet: 93,2 procent
Unga vuxna: 98,2 procent

Enligt svensk lag har flickor och kvinnor rätt till abort: Det tycker jag är bra eller ganska bra!

Gymnasiet: 96,7 procent

Unga vuxna: 96,2 procent

Enligt svensk lag får föräldrar inte bestraffa sina barn med våld: Det tycker jag är bra eller ganska bra!

Gymnasiet: 95,8 procent

Unga vuxna: 98,3 procent